

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258

De S. Co[n]stantio episcopo & martyre Perusino.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

S. CONSTANTII EPISCOPI ET MARTYRIS VITA, EX VETUSTISSIMIS EXEMPLARIBVS, QVAE

Perusiae, partim in Ecclesia Cathedrali, partim in aedibus S. Petri asseruan-
tur, collecta, nulla planè re addita, quibusdam verò ob nimiam lon-
gitudinem detractis: stylo quidem certè, vt eleganti piog-
lectori gratificemur, prorsus inmutato opera Iohan-
nis Andreæ Palatij, Eugubini.

Sanctus Constantius Perusinus ciuis, simul & Episcopus, è nobilissima Barziorum familia ortum duxit. Vir autem fuit tanta animi constantia, fide, ac pietate præditus, vt eius sanctitas quasi quædam gemma inter cæteros homines eluceret. amabat humilitatem, fugiebat gloriam, respuebat honores, Christum Iesum, eiusq; Crucem cunctis visceribus amplexabatur, nec quicquam habebat antiquius, quàm vt Deo placeret, proximumq; iuuaret. Quamobrem multas pecunias erogabat in pauperes, & semetipsum per singulos dies immolabat hostiam viuentem, nam & carnem per se ipse assidue coërcebat, & pro fide

IANVAR 29
S. Constan-
tij patria,
& genus.

Virtutes.

Christi, prædicationeq; veritatis multas iniurias non solum patienti, sed etiam gaudenti animo sustinebat, cupiens pro nomine Dei sui mortem quoque oppetere, & martyrio consummari: quod & factum est. Siquidem, diuino numine ipsius votis annuente, in persecutione, quam in Christianos Marcus exercuit Imperator, post verbera & carceres, post ignes, variosque cruciatus, quos pro fide libenter excipiens superauerat, capite à ceruicibus abscisso, in cælum euolauit. Huius beati viri actiones, multiplices poenas, & ipsum denique martyriũ, quantum feret ingenij mei imbecillitas, scribere institui, quò facilius religiosus populus in tanta solennitate sui Antistitis inueniat, quibus opportunè laudibus possit eum celebrare: nec tamen vniuersa tanti Patris decora, virtutes, ac miracula, totiusq; vitæ sanctitatem stylo nostro persequemur, sed quædam duntaxat percurremus, quæcumq; posse putabimus pij lectoris tum animum ad ipsius virtutes imitandas impellere, tum ingenium ad coniecturam de cæteris eius præclaris facinoribus faciendam excitare.

Desideriũ
obcundi
martyrij.

Imperante igitur Antonino, cui Pio cognomen erat, florebat Perusiae Barziorum familia, & opibus affluens, & generis nobilitate admodum clara, sed multò eo quidem insignior, quòd erat Christi nobilitata insignibus. Ex hac B. Constantius veluti odorifera cedrus è regali viridario nascitur. Natum autem infantem parentes eius curant omnino studio ac diligentia educandum, ad idq; potissimum incubunt, vt eum sana Christi fide imbuant, & assuefaciant, humilem esse, patientem, misericordem, castum in omni timore Domini, ab omni gentilium puerorum, quorum quidem plena erat ciuitas, consuetudine ipsum reuocantes, ne diabolica gentilium zizania, triticum pietatis & fidei in agro Dominico satum, pueri videlicet sacro pectore, suffocarent. Literis post hæc tum humanis, tum verò sacris erudiendum doctissimis præceptoribus tradunt.

Barziorum
nobilitas.

S. Constan-
tij educatio
& discipli-
na.

Sed cum iam adoleuisset, & parentes eius ex hac vita excessissent, coepit, vt erat benè institutus, militare Domino optimam militiam, affligebat nimirum & domabat carnem suam quotidianis ieiunijs, longis vigilijs, & omnibus veræ pietatis officijs. Non illi frequentia pocula, non lauti apponebantur cibi, & delicati: sed vix post longa tandem ieiunia cum pauperibus frugalissimæ mensæ vilissimum cibum sumpturus assidebat. Fidem sanctam, quam totis visceribus hauserat puer sanctus, pijs ac religiosis operibus & perfectæ charitatis muneribus excitabat quotidie, & augebat. Diuitiarum à parentibus sibi per manus traditarũ, maluit dispensationem quàm possessionem suscipere: siquidem eas Christi pauperibus promptè largiebat, esurientes pascendo, nudos vestiendo, & cui libet indigenti adiuuentum præstando. Crescebat itaq; indiès vir beatus sicut ætate, ita magis ac magis constantia animi & virtute. Castus erat tum copore, tum mente, dulcis in sermone, mitis, atq; humilis corde, amabilibus moribus ac suauissimis exornatus, & iam tum boni pastoris bonam indolem præ se ferens, & perfecti Christia-

S. Constan-
tij pars
monia.

Largitas.

Castitas, &
manuactu-
do.

ni specimen exhibens, suspiciebatur ab omnibus, singulariq; studio à cunctis fidelibus colebatur.

Perusina
Episcopus
renunciatur.
Tit. 1.

Episcopus
consecratur
annos na-
tus trigin-
ta.
Ezech. 1.
Luc 3.

Episcopalis
muneris
functio.

Ioan. 21.

Beneficen-
tia in pau-
peres.
Matth. 4.

Eph. 4.

Sua prædi-
catione
multos gen-
tiles ad
Christi fidem
conuertit.

Cæca mu-
lier ad eius
se pedes ab-
ijcit, opem
poscens.

Eccè autem moritur interim patriæ suæ Episcopus, & cum non deessent alij forsasè digni, quibus munus illud committeretur, populus tamen & Clerus vniuersus vnum spectant Constantium, cuncti vno ore Constantium conclamant Episcopum: nemo enim non videbat eius generis fore B. Constantium, qualem describit Apostolus oportere Episcopum esse, sine crimine videlicet, sicut Dei dispensatorem, non superbum, non iracundum, non percussorem, non turpis lucri cupidum: sed hospitalem, benignum, prudentem, sobrium, iustum, sanctum, continentem; amplectente enim eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, vt potens sit exhortari doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere. Hiscitaque & huiusmodi diuinis donis insignitus B. Constantius Perusina ciuitatis eligitur & consecratur Episcopus, annos natus circiter triginta, vt videlicet eo suæ ætatis anno auspicaretur muneris Episcopalis functionem, quo & diuinus propheta Ezechiel auspicatus est prophetiam, & Christus ipse Iesus cepit docere ac prædicare, vt in ipso annorum quoque numero, qui tribus denarijs constat, innueretur fore, vt vir sanctus præceptorum Dei simul & indiuiduæ Trinitatis prædicator existeret, & cultor eximius. Ad id autem munus peragendum aggreditur homo Dei, non veluti arrogans quidam atque insolens, sed quasi mansuetissimus agnus. Omnibus exhibebat eam veræ humilitatis speciem, eamque morum mansuetudinem, quam & priuatus præ se ferre consueuerat: vigilantior omnino in precando erat, ieiunijs, ac cæteris rebus, quæ carni frenandæ expediunt, maiori assiduitate vacabat, pascebat gregem suum trino illo ferculo, de quo Pastoribus Ecclesiarum præcipit Iesus in Apostolo Petro, cum dicit illi semel, iterum, ac tertio, Pasce oues meas, cibo videlicet corporali, prædicatione verbi Dei, & saluberrimo vite, omni proorsus culpa carentis, exemplo.

Erat enim primò in dandis elemosynis profusior, quàm ante Episcopatum adeptum, vsquæ adeò vt domus eius refugium esset pauperum, ac veluti penu quoddam inopum videretur. Deinde fidelissimus Pastor, cum optimè cognosceret, non in solo pane viuere Christianum hominem, sed in auditione potius doctrinæ cælestis, & in omni verbo quod procedit de ore Dei, instituebat populum suum in his omnibus, quæ ad euangelicam spectant pietatem, docens illos salutaria Ecclesie sacramenta frequentare, beneficia Dei crebrò meditari, amulari charitatem, possidere pacem: atq; illud inprimis monens cum Apostolo, vt omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tolleretur ab eis cum omni malitia: essent autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem. Tertium denique illud ferculum, quo suum pascebat populum S. Constantius, bonus erat odor suæ vitæ, quæ, quasi speculum quoddam perfectionis, elucebat omnibus. Præditus siquidem erat sacerdos sanctus tanta integritate, fide, & sanctimonia, vt admirabilis vita illius, quam ante Episcopatum agebat, flos fuerit lectissimus: hæc verò posterior fructus extiterit vberimus. Ad hæc autem vir beatus, tanto mentis feruore, tantaque vi & scientia verbum fidei prædicabat gentilibus, quorum ciuitas plena erat, vt multi eius opera ad Christi fidem sese conuerterent, ac salutari ablui baptismatis vnda, relictiis idolis, viuum & verum Deum colerent.

Dum autem populum sibi commissum, multo consilio, multaq; sapientia gubernat, & ipse quotidie virtute crescit & gratia apud Deum & homines, nomen eius in omnes finitimas regiones perfertur ac celebratur: mirari omnes doctrinam hominis, suspicere virtutes, obstupefcere miracula, quæ per beatum Pontificem fiebant quotidie: quæ cum multa sint & præclara, decreui tamen, ne longior sim, vnum tantum & alterum attingere, ex quibus possis, quæ & quanta fuerint reliqua, facile conijcere. Erat id temporis mulier quædam Attasia nomine. hæc cum multos iam annos charissimo oculorum sensu careret, audita S. Constantij & vite integritate, & miraculorum edendorum virtute planè diuina, non dubitauit, ardenti fide, ac spe impulsa, ad eum accedere. Adit, ad pedes hominis sanctissimi sese projicit, verbum sanè nullum, sed lachrymarum vim magnam cum singultu profundens. Hanc intuitus Episcopus, qua erat benignitate, iubet statim assurgere, fletum comprimere, & animi sui sensum fidenter aperire. Vnde illa recreata, cum se collegisset, Calamitatis meæ, inquit, Domine, miserere. nam mulier infelicissima ego sum: plures iam annos vsu oculorum amisi, nec possum vllam

vllam partem huius suauissimę lucis aspicere. neq; verò queo vllum tanto malo remedium inuenire: non carmina, non medicorum solertia, non ipsi deniq; dij, deaq; omnes, quibus sæpè vota feci, opitulati sunt. Te autem nunc adij, spei meę extremum solatiū, vt per te merear tandē aliquando reportare salutē. Rogo te primū per illa admirabilia rerum signa, quę passim efficis, quibus & ipsa confisa huc ad te veni, rogo deinde per Dominum Deum tuum, & obtestor, vt velis me tuarum virtutum participem facere, ne graueris & in me miraculum promere, lumen oculorum cęcæ restituens.

Tum S. Constantius, qui cerneret, mulierem non solum oculorum, sed etiam mentis lumine esse priuatam, quippè quę gentilis esset, & idololatra, cupiens vtrique malo vno & eodem tempore mederi, sic eam affatus est: O mulier, si, spretis idolis, quorum vis ac virtus (quod in te ipsa experiris) nulla planè est, inducas animum, credere in Dominū meum Iesum Christum, is tibi verè possit, pulsus tenebris, simul & corporis & mentis oculos aperire, aditumq; ad vitam aternam patefacere. Illa verò, Fac, inquit, domine, vt videam: iam credo Deum tuum, Deum esse verum. Hic demū vir sanctus flexis genibus hunc in modum non sine lachrymis precatu est: O fons omnis lucis, Domine Iesu Christe, lux vera, quę illuminat omnē hominem venientem in hunc mundū, aperi, obsecro, huius mulieris oculos tum mentis, tum corporis, vt, dum viderit creaturas, te magis ac magis celebret creatorem, simul & sentiat redemptorem. Peraçta huiusmodi precatione, confestim restituta est mulieri lux optatissima. Quo illa exultans, prostrata ad pedes viri Dei, hæc dicitur verba protulisse: Benedictus Deus tuus, ô Constanti, qui mihi desideratū lumen reddidit: benedictus & tu dignus ipsius minister, per quem tantum mihi boni cõtiguit, valeant iam dij gentium, opera manuum hominum. Vnum iam ego quidem Deum viuū ac verum agnosco, hunc humiliter adoro, huic me totam tradō, atq; addico. licet iam me, vir Dei, huius militiæ adscribas, salutifero ob signās signo. Tum verò B. Constantius nullam moram interponendam putauit, quin eam baptizaret, itaque duplici morbo liberatam dimisit.

Sed iam tempus est, vt ad alterum non minū insignem miraculum explicandum aggrediamur. Fuit per idem tempus Perusię vir, cui nomen erat Crescentius. hic erat vtroque pede ita contractus, vt ad poplitem fursūm vtraque planta retorta verteretur: quam ob rem nō modò ambulare, sed ne baculo quidem innixus stare poterat. Quod si quando vellet domo egredi, & vsquā discedere, grabato ei aut lectica vtendū erat. Is igitur cū accepisset fama, S. Cōstantium varios morbos, nullis carminibus, nullis vè adhibitis medicinis, protinū curare, sperās posse eum, si vellet, sibi quoq; opē ferre, curat se ad illum deportandū. Quò perductus, hominem Dei multa cum prece, multis cū lachrymis precatur, nē grauetur, vt alios quam plurimos sanāret, item sibi suorū pedum rectitudinem ac firmitatem restituere. Huius calamitatis misertus vir benignus & sanctus, oculos pariter ac manus in cælū cū sustulisset, hunc in modū precatu est: Domine Iesu Christe, qui viuificas oīa, & vniuersa restauras, confracta alligans, & infirma consolidans, redde, quęso, huic tuę creaturę rectum membrorum situm atq; vsū, vt cognoscat, te solum Deum esse verū, qui mirabilia facis. Vix erat pater sanctus talia factus, cū eecè super infirmum lux magna è cælo delabatur: qua ille perterritus, contremuit, & quā potest maxima voce clamat: Constanti, Constanti, succurre misero. Cui ille, Res benè habet, frater: nē timeas, bono animo esto. Deniq; abeunte luce, apparuit vtrunq; hominis pedē suum in locū reducū esse, & robur obtinuisse firmissimū. quo factū est, vt nullo iam vsus adminiculo, Crescentius, continuò exiliret è lectica, & ad pedes B. Constantij summa religione prostratus, aquā afferendā curaret, baptismū magna pietate flagitans. Hic vir sanctus præ nimia cordis lætitia lachrymas continere non potuit, nec vllam interposuit moram, quin hominem ex ritu Ecclēsię baptizaret. Hoc sanè admirabili facto commoti Gentiles, ad Christi fidem passim confluebant, vt eo ipso die ad centum viginti baptismatis sacramentum à B. Constantio acceperint.

Quo rumore magna fortasè ex parte cõcitarus Marcus Antoninus, q̄ Antonino itidē, sed pio impius successerat, statuit Christianos acerrimè persequi. Cū igitur alios aliò, tū verò etiā Perusiam Luciū Consulem cū hoc mandato mittit, vt quoscūq; intelligat Christi fidē profiteri, hos cogat gentiū deos colere: q̄ id facere recusent, eos omni supplicio exeruciatos, necet. Lucius ergò illuc profectus, Cęsaridis edictū cū Carisio, q̄ erat illius ciuitatis Pręfes, statim cõmunicat. Is verò cupiens Imperatoris vóluntati obsequi,

Marc. 10.

Ioan. 1.

Atrasię S. Constantij precatione oculorum sensus restituitur. Sap. 13.

Atrasiã à S. Constantio baptizatur.

Crescentio S. Constantij precibus, pedum sanitas restituitur.

120. Gentiles, & no die à S. Constantio baptizantur.

M. Antonini persecutio in Christianos.

Carisus Perusię Præses.

suos iubet milites per urbem, & per agrum totum discurrere; & in quosunque Christiana secta homines incidat, hos victos ad se, & ad Consulem quamprimùm adducere. Hæc generatim, separatim verò contra B. Constantium, cuius opera ac virtute sciret multos quotidie Christianos fieri, præcipue exardescens, mādāt eiisdē, vt in primis Episcopum ipsum diligenter perquirant, & vinculis constructū, ad se pertrahant. Illi igitur mali Præsidis pessimi ministri, cū ceteros, tum potissimū S. Constantium omni studio inuestigant: demū cū audissent, solere eum apud Crescentiū, quem sanitate donat, frequenter esse, domum illius adeunt, fores perfringunt, inuadunt, atque ibi sanctissimum virum vnā cum Crescentio, pias effundentem preces, inueniunt, comprehendunt, vinciunt, victos ad Consulem & Carisium statim perducunt.

S. Constantius victus ad Lucium Consulem deducitur.

Quos cū vidisset Lucius Consul, Bonorum, ait, ciuium officiū est, suorum Principum mandatis parere cū ceteris in rebus, tum præsertim in his, quæ ad deorū cultum pertinent. Cū igitur Romani Imperatoris pietas, & Senatūs integritas iam pridem decreuerit, vt ab omnibus, quicunq; sui sint imperij, honos debitus dijs immortalibus habeatur, satis mirari nō possumus, cur vos, vt audimus, spretis gentiliū dijs, Iudē nescio quem colatis, quem nemo ignorat obscurum fuisse hominem, & quod diuinū sibi nomen arrogaret, à suis crucifixum esse, itaq; vitā cum morte non sine ignominia commutasse. Cupimus igitur à vobis ipsis, quam sit vitæ vestræ conditio, audire, & an parati sitis ex Imperatoris decreto crucifixi cultum deserere, & his, qui verè sunt dij, offerre libamina. Huic B. Constantius audacter, Deo confisus, hunc in modū respondit: Vi-

Præclarè respondet Consuli.

tæ nostræ conditio, o Consul, hæc est, vt omni tempore seruiamus ei, cui seruire regnare est, Domino nostro Iesu Christo. Imperatoris aut decretis hac quidē in re obtemperare nec possumus, nec volumus: neq; enim rationi consentaneū est, vt posthabito creatore nostro ac redemptore, Deo viuo & vero, sequamur eos, qui non sunt dij, sed verè dæmonia. Tunc Lucius Consul iratus, Ergo vos, ait, ad eō impudētes estis ac dementes, vt nec præsentia nostrā, nec deos ipsos vereamini? Ite iam, dijs nostris sine mora sacrificia facite. Nos verò, B. respondit Constantius, elementa huius mūdi, quæ hominū causa condidit Deus, non adoramus, nec illis vnquam in animū induxerimus immolare: sed certum est nobis ac deliberatum, omnem cultum & honorem ei tribuere, qui & elementa, & calū, terramq; & omnia quæ in eis sunt, inexplicabili sua sapientia creauit è nihilo. His illi auditis, iracundia magis magisque accensi, iubent sanctissimi viri corpus, videntibus cunctis, qui aderant, Christianis loris cædi. At ille in medijs flagellis non desistebat glorificare Dominum, & vnā cum diuino vate psallere: Confitebor Domino nimis in ore meo, & in medio multorū laudabo eum, qui astitit à dextris pauperis, vt saluam faciat à cædentibus & flagellantibus animam meam. Hic cum interpellans Lucius, Missa istæc facito, miser, ait, abnega Christum, & magicas artes deponens, sacrificia dijs. Cui vir sanctus, Artes magicas ego quidem ignoro, inquit, nec illas vllō modo probo: meum verò Christum, cū sit verus Deus, non negabo in æternum. At Consul simulacrum Iouis afferendum curat, & ad Episcopum conuersus, Respice iam, inquit, & sacrificia magno deo Ioui. Beatus verò Constantius subridens, o Luci, ait, cū te prudentem virum & eruditum celebrent plerique, tam en nō erubescis, diuinitatem tribuere ligno, quod certè formam hanc non haberet, nisi manus eam effecissent artificis, qui & scamnum, si libuisset, ex eodem facere potuisset.

Psal. 95.

S. Constantius loris cæditur. Psal. 103.

Hic visus est Consul pudore quodam perfundi: quod cernens Carisius, simul & intelligens, Episcopum nec minis posse, nec verberibus flecti, iubet hominem abduci, & vnā cum Crescentio cæterisque Christianis in thermas multò, quàm mos esset, ardentius calefactas includi. At illi signo crucis cū se munissent, nulla sunt penitus molestia caloris affecti, sed læti gaudentesque Deum glorificabant concientes, Benedictus Dominus Deus Israël, qui facit mirabilia solus, qui sicut olim tribus pueris mitigauit flammam ignium, ita nobis hodiè famulis suis balnei huius feruorem mittem reddidit. Dum autem illic asseruantur, ecce quadam nocte splendor magnus, totum locum illuminans, in eos è cælo effunditur: quem cū milites loci custodes viderent, stupentes dicebant inter se: Certè fides, quam tenent homines isti, vera est, & verus Deus Christus, quem prædicant. ac statim intūs ruentes, ad pedes beati Constantij sese proiiciunt, & sanctum ab eo baptismum postulant: quo impetrato, domum quisque suam profectus, id, quod factum erat, suis significant. Denique

In thermas includitur cum alijs.

Psal. 74.

Dan. 3.

Carcere custodia conuersi baptismum à S. Constantio impetrant.

vxores

DE S. CONSTANTIO EPISC. ET MARTYRE.

755

uxores & filios eodem deducunt, numero ferè quinquaginta: quos omnes pius Episcopus ritè baptizatos, suo restituit creatori ac redemptori.

50. Gentiles baptizantur.

His pera & is, milites B. Constantium rogant, ut velit vnà cum suis è thermis egredi, & commodiorem aliquem in locum se conferre, quò meliùs possit ipsos, in fide ad huc rudes, Christianis inuituribus imbuere. At ille, Pugnam, aiebat, quam iamdiù desideratam, nunc tandem nactus sum, subterfugiam? Non equidem id faciam: hìc statui pro fide, & pro Deo mori. Milites contrà, idem ab eo etiam atq; etiam cum lachrymis expostulabant, dicentes, posse eum de seipso securo animo esse, quippe cui certa reposita sūt corona iustitia: debere aut ipsi tanquam nouis Christi militibus, omni ratione consulere, nè fidei semina, quæ nupèr in ipsorum corda sparsisset, perirent. His demùm, & huiusmodi precibus permotus Episcopus, è balneis, atq; etiã ex vrbe cum alijs omnibus egressus, venit Monticellum, ibiq; aliquot dies apud Anastasium virum sanè humanum ac pium commoratus, quos baptismatis insignibus ornârat, eosdem, omnia quæcunque ad veram Christi militiam pertinent, diligenter edocuit.

S. Constantius è balneis egressus, Monticellũ venit.

Interea Lucius & Carisius omnium, quæ acciderant, certiores facti, alios milites, quos fideiiores putant, huc illuc dimittunt, hoc iussu, ut Episcopum ciuitatis & omnes eius sectatores inuestigent, & ad se quacunque possint ratione perducant. Illi duce quodam vsi à fide Christi alieno, ad Anastasij edes cum peruenissent, facto impetu, primò quidem Episcopum, tum reliquos comprehendunt: in his ipsum hospitem Anastasium, & Carpophorum clarissimũ virum, comprehensos ligant, & ad Carisium statim perducunt, qui, ut erat impius & crudelis, animum & linguam aduersus S. Constantium exacuens, O sacrilege, ait, ut meritis effugeres pœnas, non es veritus, tuis pessimis artibus meos subuertere milites, & fugam cum illis arripere? Quanto meliùs salutis cõsuluisset tuæ, si in animum induisset, à Christo desciscere, & ad verum deorum cultum transire. His B. Constantius pro sua mansuetudine sic respondit: Milites ego tuos, ô Præses, non subuerti, sed illos ad se conuertit Christus: salutem verò meam, ut alijs quibuscunque, in locis, ita & in balneo optimè consului. Salus enim mea Christus est: huic me totum deuoni, hunc veneror, huic statui perpetuò inferuire.

Iterum captus & uinctus ad Carisium ducitur.

Tum Carisius furore incitatus, iubet prunas afferri, cogitque sanctissimum virum nudis pedibus super eas inambulare: quin etiam toti ipsius corpori nudato, mandat candentes carbones admoueri. Ille verò diuini amoris feruore ignis ardorem faciliè superans, pallebat: Probasti cor meum, Domine, & uisitasti nocte, igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas. Tunc Carisius uidens, Episcopum nullis terroribus aut cruciatibus posse à sententia abduci, iussit illum in carcerem contrudi, cupiens eum Consuli ante tribunal statuto die sistere. B. interim Cõstantius non cessabat orare, perseverans in uigilijs, psalmis, & hymnis spiritualibus, & licet corpus in custodia teneretur, uirtus tamen illius alligata non erat. Nam cum multi ex fidelibus, atque etiam ex paganis noctũ uenirent ad carcerem, portantes ægros varijs morbis, hos omnes sanctissimi huius hominis precatione curatos, recipiebant incolumes. Cuius rei fama ducti non pauci, quoridie relictis idolis, ad veri Dei cultum transibant, atque etiam ipsi carceris custodes crebra spectantes B. Constantij miracula, Christi fidem amplectuntur, & in ipso carcere baptismum suscipiunt. Nec multò post indignum iudicantes tantam uirtutem uilissimo in carcere iacere, re inter se deliberata, Episcopum licet inuitum educunt è custodia, atque etiam è ciuitate, cupientes illum tutiore aliquo in loco collocare. Sed cum ad flumen Tyberim peruenissent, ibique beatus Constantius cognouisset Concordium & Pontianum sanctissimos viros, quibuscum maxima ei intercedebat necessitudo, Assisij in uinculis teneri, incredibili accensus est desiderio eos inuisendi, & martyrij coronam, si Deo placeret, vnà cum ipsis reportandi. Hac igitur impulsus cupiditate, furtim se à comitatu subtrahens, Assisium pergit, & cum ad locum quendam, quem Danabum dicunt, peruenisset, hìc ei obuiam fit manus militũ, qui ab ipso Imperatore, Spoleti tunc degente, ad Christianos persequendos missi fuerant. Hos uir sanctissimus atq; humanissimus cum uidisset, benignè salutauit. At illi id quod erat suspicati, eum uidelicet è Christianorũ numero esse, subsistunt, & querunt ab eo, quis sit, unde ueniat, & quò sic abeat solitarius. Quibus uir sanctus & simplex, nihil dissimulans, in hunc modum respondit: Ego sum Cõstantius indignus Perusinae ciuitatis Episcopus, Perusia uenio, Assisium

Eius corpori candentes carbones admouentur. Psal. 16.

Carcere inclusus, multos curat ægros.

Carceris custodes baptizati, cum inuitum è carcere educunt.

Danabum peruenit S. Constantius.

S. Constantius tertio capitur. Affisum contendo, non solus, vt vos putatis, sed benè comitatus, gratia videlicet Domini mei Iesu Christi. Causa verò huius meæ professionis est, vt vitam duos humilimos, seruos Dei, Concordium & Pontianum, qui quidem ibi pro nomine Iesu vinculis atq; omni supplicio excruciantur. Tū illi subridentes, Nos ipsi, inquit, curabimus, vt hodie sis vnà cum illis in carcere, vbi grauioribus etiam, quàm ipsi, tormentis excrucieris, nisi saniori consilio vsus, animum inducas, Christum tuum abnegare. Atque indè vincitum, domum cuiusdam Duritij deducunt, nec quicquam prætermittunt, quod putent posse eius mentem ac sensum permouere: sed cum nihil proficerent, demùm ad Clasiuum flumen perueniunt, atque ibi etiam blanditijs primùm, deindè minis & terroribus student hominem à proposito deducere. Sed cum ille adeò constans, vt verè à constantia nomē inuenisse videretur, firmè in semel proposito susceptoq; cōsilio permaneret, iracundia milites magis ac magis exardescētes, tot tantisq; cruciatibus sanctissimum virum affecerunt, vt semiuuium redderent. Cū igitur B. Constantium vires iam desicerent, ad Deum toto corde conuersus, Suscipe iam, orabat, spiritum meum, Domine, requiescat in te, qui pro te, te ipso iuuante, omni tempore laborauit.

Plaga S. Constantij diuinitus per Angelū curantur. Vixdū pijs hæc voces emiserat, cū ecce præstō est ei Angelus Domini, afflctū his verbis cōfortans: Noli timere, Cōstanti, ego sum angelus Dei: misit me Christus, vt plagis tuis curationē adhibeam, ac deinceps tibi adsum in omnibus vijs tuis. & ilicō omnis plaga curata est. Tunc ille Angelico solatio recreatus, Gratias tibi ago, ait, Domine Iesu Christe, qui per Angelum tuum, me in angustijs positum confortasti, & curasti vulnera mea: nunc verè scio, te quidem nunquā deserere sperantes in te. Milites verò audientes eum cum altero loquentem, & neminem tamen videntes, atque etiam plagas, quas castissimo eius corpori infixerat, cicatrices repentè obduxisse conspicientes, timore perterriti, Affisum eum festinanter abducunt, & includunt in carcere, in quo cū alij permulti asseruabantur Christiani, tum duo illi præcipui, quos supra diximus, Concordius & Pontianus. Hi verò, vt alter alterum conspexit, statim in mutuos complexus, mutuq; oscula certatim ruunt, immortales Deo gratias agentes, cuius munere simul essent, vt sperabant, gloriosum pro Christo certamen subituri, ad quod etiam alios piè incitabant, Magna Deo, dicentes, gratia habenda est, fratres, quòd digni habitifumus pro nomine Iesu contumeliam pati & cruciatus. Atqui milites, exoptantes, quoscunq; ceperant Christianos, ipsi Imperatori quasi opratissimam aliquam prædam deferre, B. Constantium & reliquos è carcere extractos, Hispellum adducunt, atq; ibi vsq; ad alteram diem statuentes consistere, nocte tota Christianos, vinculis astrictos, sub dio tenent.

S. Constantij congregatus cum SS. Concordio & Pōtiano. Hic verò Angelus Domini S. Constantio, magno circūfusus splendore, iterum apparuit, prædicens ei, instare iam tempus, quo consummata pugna, Martyrij coronā acciperet. Splendorem autem illum multi ex Hispellanis intuiti, accurrunt ad locum, atq; ibi audientes etiam vocem Angeli, conclamare ceperunt, Vnus est profectō, & verus Deus, quem hic homo adorat, potens in cælo & in terra, Hanc vir sanctus occasionem minimè dimisit, sed aperiens os suum, & incipiens à scriptura, euangelizauit illis Iesum, nec paucos ad verā fidem conuertit. Hæc ægrè admodum cū ferrent milites, querebant, arti magicæ omnia tribuentes, populū ab eo auertere: sed cū parū proficerent, S. Constantium vnà cum socijs Hispello educum, Fulgineum versùs vincitum trahunt, atq; inter eundem cogitantes fore, vt, si diutiùs vir sanctus viueret, magnam Gentilium multitudinem, non sine ipsorum discrimine, ad se alliceret, consilium capiunt hominis quamprimùm occidendi, nisi velit suorum deorum cultum ac religionem amplecti.

A. S. Hispellani non pauci ad fidem conuersi. Cū igitur ad triuium quoddam Fulgineatum quod vocant, non procul ab ipsa vrbe Fulgineo positum, noctū peruenissent, quibuscunq; rationibus possunt, contendunt B. Constantium à vera Christi fide ad falsas atque inanes deorum fabulas traducere. Sed cū ille nihilo minùs, quàm antea, constanter id facere recusaret, affirmans vitam suā ipsum esse Christum, hunc solum amplecti, in hoc vno omnes suas spes repositas habere, milites furore inflammati, strictis gladijs in hominis iugulum inuadunt. Ille verò magno animo & erecto, Susceptor meus, canebat, & refugium meum Domine, suscipe spiritum meum, & nē permittas me vnquā separari à te, vita mea, lumen meum, salus mea, te amaui, te concupisco, te inueniam, Domine Iesu Christe. Inter hæc pijs, sanctasque voces sæui milites à ceruicibus caput abscindunt, ac statim abeunt.

Caput à ceruicibus abscinditur.

Erat

Erat autem Fulginei Leuianus quidam, vir inter ceteros Christianos fide & bonis operibus præstans. Huic visus est in quiete Angelus ita dicere: Non reiecit, Leuiane, Dominus opera bona, quæ facis, quin occasionem tibi offert hodiè meritorum tuorum cumulandum. Iacet in triuio, quod Fulgineatum dicunt, sanctissimi viri corpus, qui ob Christi nomen martyrium passus est: huius sepeliendi munus à Deo tibi præcipue committitur. Experrectus Leuianus, surrexit è lectulo. Sed cum, vera ne illa fuisset visio, videretur addubitare, ecce Angelus eximia specie rursus apparer, ac iubet abiecta omni cunctatione, Dei mandatū diligenter curare. Tum verò ille, nulla interposita mora, ad præmòstratum locū accurrit: quò cum iam appropinquaret, insolitum sibi visus est videre splendorem, ac propius accedens, sanctum ibidè B. Constantij corpus aspexit, simul & magnum circa illud tripudiātium cælestium spirituum ehorū. His admirabilibus visis deterritus Leuianus, nec tantum sibi tribuens, vt satis dignè posset angelicis sese immiscere spiritibus, & sanctū corpus attingere, cui cerneret ipsos angelos ministrare, cœpit pedem referre. At Angeli conclamantes, Siste gradū, aiunt, Leuiane, nihil est, quòd timeas. tua hæc est sepulture curatio. nobis id est mandatum, vt huius sanctissimi viri corpore vsq; ad aduentum tuum custodito, tum demum beatissimam eius animam deduceremus in cælū, quod & statim summa cum gratulatione, lætitiāq; præstiterunt. Verè felix anima, quæ & dum fuit in his corporis cōpagibus inclusa, meruit pro sua eximia pietate ac puritate, Angelorū ministerio frui, & iam soluta ac libera digna habita est, quæ, Angelicis stipata choris, ad æternam requiem perduceretur.

Leuianus igitur ad sanctissimum corpus propius se cum admouisset, genibus flexis, in hunc modū orauit: Domine Deus omnipotens, qui hunc preciosum thesaurum non diuitibus seculi, sed mihi humili seruo tuo indicasti, suppedita, obsecro, vires ad illum deportandum, & ostende locum, vbi sint tantæ reliquæ recondendæ. Tum corpus ea, qua decebat, religione complexus & osculatus, de terra tollit, sanctissimo oneri collū subiiciens. At ei, iam iter ingresso, obuiam fiunt viri duo, pecuniarum causa inter se altercantes. Hi Leuianum agnoscetes, videntesq; eum cadauer humeris ferre, quid hoc rei esset, interrogant. Quibus vir probus rem, vt erat, fideliter narrat. At illi increduli, cœperunt hominem deludere, simul & Christi martyrem irridere, atq; ad eò maledictis infectari. Quod non tulerunt impunè, nam Deus volens serui sui iniurias contumeliasq; vlcisci, simul & miraculo eius gloriam clariorem reddere, vtrunq; oculorum sensu illicò priua uit. Sed tamè & ipsis ira Dei misericordia efficitur, mox enim pœna omnis oculorum ad clarissimum mentis lumen conuersa est: siquidem illi diuina manu tacti, quem antea irridebant, huius iam opem & misericordiam supplices implorant, confidentes meritò se quidam pro sua temeritate atq; impietate plecti, quòd sanctum Dei illulissent, atq; etiam à Leuiano, venia petita, rogant hominem, vt velit sanctum corpus deponere, auxiliumq; ipsis quamprimùm ferre. Tum ille, vt erat pius ac mitis, Si uolueritis, inquit, credere in Dominum nostrum Iesum Christum, confido fore, vt, hoc eius martyre deprecatore, augustū ipsius corpus, qua decet religione tangentes, lucē, quam amisistis, omninò recuperetis. Quid ni credamus, responderunt, in eum, cuius tantā in nobis ipsis experti sumus potentiam? Apertè iam fatemur, quem vos colitis, hunc vnū Deum esse verū. Hic eos Leuianus manu præhendens, duxit ad corpus sanctissimi martyris, quod quidem illi summa religione venerantes atq; osculantes, Sancte Constanti, orabant, quanuis erratum nostrum nullam mereatur veniam, tuā tamen erit gloriæ, opem nobis iam respicientibus, misericordiamq; benignè præstare: lumen, quod nostra culpa te contempto perdidimus, tua, quæ sumus, benignitate, te intercedente, recipiamus. Hæc ex animo precati, in pristinum statum confestim sunt restituti.

Iam verò illucescente die, alterum huic non dissimile consecutum est miraculum. Duo quippe iuuenes iam indè ab infantia cæci, pueri duæ um subsequentes, eadem via iter faciebant, & cum iam loco appropinquarent, miram quandam odoris suauitatem sentientes, O quam diuinus est, dicebant inter se, odor is, qui ad nares fertur meas: certè aut Deus aliquis hîc est, aut quidpiam planè diuinū. Horum verba cum audisset Leuianus, Odor is, inquit, quem percipitis, fratres charissimi, afflatur è corpore B. Constantij Perusini Episcopi, q ob Christi fidè hac nocte hoc ipso in loco morte affectus est. Huius ego corpus humandi gratia, à Deo secundum quietē monitus, huc accessi. Tum illi, O nos beati, inquit, si cuius præsentiam ex odore percipimus, huius & aspectu frui con-

Anima S. Constantij, angelicis stipata choris, in cælū ascendit.

Duo gentiles ob contumelias in S. Constantium iactas, visu priuantur, Deinde respicientes, illuminantur.

Odor S. Constantij corpore afflatur suauissimus.

tingeret. Vos verò, dixerunt hi, quibus fuerat paulò antè oculorum sensus restitutus, haud difficulter poteritis id, quod optatis, impetrare, modò animū inducatis, huius, qui vos alloquutus est, monitis parere: siquidem & nos idem sumus hoc puncto temporis, Deo iuuante, consequuti. Id illi audientes, in spem veniūt & ipsi oculorū sensus, omnium gratissimi, eadem ratione recuperandi, & pollicentur omninò, se, quicquid eis fuerit à Leuiano mandatum, promptè executores. A quo cum fuissent sanctissimo corpori admoti, terræ motus fit adedò horribilis, vt cæci magno concuterentur terrore. Hos verò confirmans Leuianus, Nolite, ait, fratres, timere: bono animo estote. signū hoc fauoris est, non furoris. credite in Iesum, debitumq; huic glorioso ipsius martyri honorem præstate, & videbitis mirabilia hodiè. Tum illi, Credimus, inquit, vnum esse verum Deum Iesum Christum, ac debitum nos glorioso huic ipsius martyri honorem præsturos, planè profitemur, ac protinùs humili prostrati, S. Constantij corpus religiosè osculantur, summis precibus contendentes, vt liceat eis iamdiù desiderata huius suauissimæ lucis vsura, ipso intercedente, frui, quod & statim obtinent.

Cæci duo,
ad S. Constantij corpus admodum, illuminantur.

O verè venerandum corpus, cuius contactu quatuor viri paucarū horarum spatium oculorum, tum mentis cæcitate sunt liberati. Cuius illi beneficij vt memores se, & gratos ex aliqua parte præstarent, petunt à Leuiano, vt corporis ad sepulturā deferendi munus sibi concedat, ipse tantum viæ ducem se præbeat. Hic ille precari Deum, orare, obtestari, vt, quemadmodum adiutores sibi ad portandum corpus modo planè diuino suppeditasset, sic velit locum, in quo sit condendum, demonstrare. Hęc precatus, subito exaudiuit vocem è cælo, ita præcipientem: Perusiæ patriæ suæ beati viri corpus reddite, vt quem habuit in hac vita Pastorem & parentem, eundem post mortem Patronum & defensorem obtineat. Quod quidem illi Dei mandatum exhaurire cupientes, quæ primum sese obtulerunt arbores, ex his ligna incidunt, in eaque, in feretri formam constructa, corporis primò truncum imponunt, deindè huic caput sanctissimū, quàm maximè possunt accommodatè annectunt. His ita constitutis, quatuor illi, quibus fuerat oculorū simul & mentis sanitas restituta, feretrum ferentes præeunt, Leuianus in hymnis & psalmis Deum benedicens, subsequitur. Interim nonnulli, qui & ipsi per eandem viam Perusiam petebant, acerbum de Episcopi morte nunciū suis ciuibus cum detulissent, com-

Corpus S. Constantij Perusiæ redi, diuina voce præcipitur.

Perusini ciues obuiam S. Constantij corpori procedunt.

plures eorum, non modò ex sua, frequenti illa quidem, Barziorum gente, verum etiam ex reliquis, quæ Christi fidem profiterentur, obuiam ei vsq; ad Tyberim processerunt. Hos cum procul vidisset Leuianus, id, quod erat, suspicatus, accurrit ad illos, & cum se turbæ adiunxisset, cum alia, quæ acciderant, breuiter exponit, tum præcipuè miracula, quæ fuerant per B. Constantium etiam post mortem edita, explicat diligenter.

Lugubris Perusinorū ciuium lamentatio.

Hæc illo referente, attingunt ripam fluminis: quò cum nec multò post peruenissent hi, qui feretrum portabāt, rogati deposuerunt. Vidisses tum omnes certatim ad sanctissimum corpus venerandum atque osculandum currere, flere, angere, lamentari, eundem parentem, pastorem, vitæ magistrum, sapientiæ doctorem appellare. Huic pietatis officio cum satisfecissent, iubet eos Leuianus à feretro recedere, vt iter reliquum conficere pergat. Tum verò certatimque humeros sanctissimo oneri supponere, quod tamen hi, qui vsq; ad eum locum detulerant, nè viderentur munus humanum, assignatum à Deo, defugisse, minimè permiserunt: sed rursus sanctissimum sustulerunt corpus, è quo quidem tanta odoris suauitas continenter afflabatur, vt omnes, qui circum erant, colles cum summa hominum admiratione repletet. Cum igitur cuncti simul moenibus vrbs appropinquassent, urbem ipsam, Deo ita inspirante, non sunt ingressi, sed locum sepulture extra portam S. Petri delegerunt eum, quem etiam nunc Areolæ dicunt, ibiq; funus religiosissimo martyri satis amplum faciendum curarunt. His peractis, quicumq; aderant Christiani, genua ad sepulcrum flectentes, suppliciter sese & patriam vniuersam S. Constantio commendarunt, precati, vt cuius fuisset in terra Pastor bonus, & pater optimus, eiusdem in cælo patronus & intercessor benignus existeret.

Sepulcrum S. Constantij extra portam S. Petri in Areola positum.

Postremò tumulum piè osculati, domū quisq; suam redijt, excepto Leuiano, & quatuor illis, quibus fuerat modò, B. Constantio intercedente, lux restituta: hi enim paruo ibi extructo tugurio, perseuerantes in orationibus, ieiunijs, & alijs bonis operibus, totum reliquæ vitæ tempus apud S. martyris monumentum traduxerunt. cuius quidem fama & gloria ob multa, & maxima miracula, quæ ibi quotidie fiebant, adedò in dies magis magisque creuit, vt magna piorum hominum multitudo ad eius sepulcrum visendū ac vc-

Vndique visitur.

ac venerandum, ex diuersis locis conflueret. Neque verò non etiã hodiè magno in honore est & veneratione gloriosus Christi martyr, tũ alibi, tũ maximè Perusiã, vbi quidem eius nomine festus dies anniuersarius in templo, ibidè ei cũ magnis opibus iam pridè dicato, summa religionis pompa celebratur, 4. Kalend. Februarij, Tulit autem S. Constantius martyrij palmam, Marco Antonino, vt initio diximus, Imperatore, qui quidem imperare cœpit clxij. anno ab ortu Christi Domini nostri, cui honor, gloria, & imperium in sempiterna secula, Amen.

Templum cum magnis opibus edificatum.

VITAM S. Aldegundis virginis offendet Lector Tomo 6. die 13. Nouembris.

VITA ET MARTYRIVM SANCTORVM ET
MIRABILIVM OPERVM EFFECTORVM, ABBATIS
Cyri & Iohannis, Authore Simeone Metaphraste.

Yrus ille, clara stella martyrum, ex clarissima quoquè fuit ciuitate Alexandria, quæ sita est in Aegypto: quam fama est ædificasse Macedonem, & eam suo impertijssè nomine. Erat autem Cyrus, religione quidem fidelis à parentibus, vita verò laudabilis, arte autem medicus: eius officina in hodiernum vsquè diem nota est omnibus, sed mutato nomine, vt quæ iam Dei templum & aedes sanctorum trium puerorum appelletur: simul verò quodammodò commutata etiam operatione, aut effecta potiùs diuiniore, & pro illa priore morborum liberatione, quam præbebat ars medicina, laboresque, & artis medicamenta, modò omnis generis & quæ sua sponte fiunt, scatens miraculis. Quemadmodùm autem hanc acceperit mutationem, ab alto petita declarabit oratio.

IANVAR. 31.

Cyrus medicus.

Eius officina mutata in templum.

Apollinaris, non vehemens ille veritatis & rectorum dogmatum inimicus, qui etiam in Laodicenam sedem magnum effudit dedecus: sed ille potiùs ardens amator veritatis, & defensor piorum dogmatum, fãtò illo gloria & moribus excellentior, quanta erat in eodem nomine conuenientia: cui cùm Dei sententia commissã fuisset sedes Alexandrina, vt vult vera, quæ de ea iactatur, fama, quòd diuino iudicio & cuiusdam viri, qui futura præuidebat, prædictione, eius fidei sacerdotalis esset sedes credita. Hic ergo Apollinaris cùm iam peruenisset ad pontificatum, alebat etiam quendam suæ sororis filium, diligenter admodùm & ex virtute: vt quomodò eum habebat genere propinquum, itã multo magis eum redderet vita coniunctum. Cùm verò is ad virilem peruenisset ætatem & ad florenti inuentutis, non, vt multi iuuenes, se dedit & permisit naturæ appetitionibus, laxatis frenis omnibus: neque clãm noctuque egrediendo voluit non honestas suffurari voluprates, sed potiùs volens nihil ei eiusmodi accidere, ad patrum suum & pontificem liberè & ingenuè accedens, perijt legitimæ vxoris coniugium. Vir autem ille verè diuinus, cùm ne auditione quidè, quod dicebat, accipere sustinisset, apud eum multis verbis est vsus, turbas matrimonij reuocans in memoriam, & tentans eum ab illa abducere sententia. Postquàm verò vidit eum valdè instare, & de constantia ne tantillum quidem remittere, valdè pulchrè hoc excogitat, dicens se cupere excitare templum tribus sanctis pueris: cuius quidem ædificationis oportet te, inquit, in præsentia curam gerere, & cuius studio tenèris, id tibi succedet ex sententia. Audijs ille, & lubenter admodùm suscepit quod iussus fuerat, calorem cupiditatis bona spe refrigerans & recreans.

Apollinaris episc. Alexandrinus.

Erat autem illic quidam locus, qui vocabatur Doryzim. Quo quidem in loco cùm visum esset excitare ædem, ipse toto studio instabat operi: & illud quidem statim ad gerontocomium, hoc verò deputabatur ad attriũ: attriũ autem intercipiebat hanc, quæ vulgò celebratur, officinam. Quam quidem cùm in templum mutãssent, à nomine solim, vt iam priùs diximus, non autem à re etiam recesserunt, nisi quòd eam effecerunt vertiorem cuiusuis hominum morbi medendi officinam. Sed ea quidem hoc modo est transfmutata, & ex medici officina templum est constitutum: verè quidem gratuita, &

Templum trium puerorum excitatur Alexandria.